

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૪.૧૫)

(રવિવાર, ૭ જુલાઈ, ૨૦૧૩)

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ ક્યો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં ક્યો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ કિશોર સત્સંગ પરિચય, દસમી આવૃત્તિ - માર્ચ, ૨૦૦૯)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. "છોકરા, આ જ્ઞાન કોની પાસેથી તું શીખ્યો ?" (૨૩/૭૪)

⇒ પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી - બાળમુકુંદાનંદ સ્વામીને

⇒ જળઝીલણી મહોત્સવ ઉપર સૌ ઘેલા નદીએ ઠાકોરજીને જળ ઝીલાવવા ગયા પરંતુ પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીને લઈ જવાનું ભૂલી ગયા. તેથી તેમને થયું આપણને કોઈએ સંભાર્યા નહિ. ત્યારે બાળમુકુંદાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : 'આપણે ક્યાં માન મેળવવા માટે સત્સંગી થયા છીએ ?' ત્યારે કહે છે.

૨. "આજથી બધું જ્ઞાન તને સિદ્ધ છે." (૨૫/૮૦)

⇒ ગુરુજી - સત્યકામ જાબાલિને

⇒ ગુરુની આજ્ઞા અનુસાર એક ગાયમાંથી ચારસો ગાય થઈ ત્યાં સુધી ગાયો ચરાવી. ત્યારે ગુરુએ કૃપાદષ્ટિ કરીને કહ્યું.

૩. "તમે તેનું વેર મૂકી દ્યો તો તમારી પણ રક્ષા ભગવાન કરે." (૩/૮)

⇒ ડોશીમા (ગલુજીની મા) - ગરાસિયાઓને

⇒ ગરાસિયાઓએ ડોશીમાને કહ્યું કે 'તમારા ભગવાન સાચા ને તમારા દીકરા ભગવાનના ભગત પણ સાચા. અમે તો ગલુજીને મારી નાખવા આવેલા પણ તેના ભગવાન તેની વહારે આવ્યા.' ત્યારે ડોશીમા કહે છે.

પ્ર. ૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. રંગીલદાસ મૃત્યુ પામ્યો. (૧૦/૨૪)

જ. રાજ્યનો મુખ્ય વહીવટકર્તા રંગીલદાસને જૂનાગઢ મંદિરનું થયેલું બાંધકામ તોડી પાડવા નાગરોએ ચડાવ્યા. તેથી મૂંઝાયેલા હરિભક્તોએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને પ્રાર્થના કરી. ત્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી બોલ્યા 'લે આ તારો રંગીલદાસ' એમ કહીને કાખમાંથી મોવાળો કાઢીને ફેંક્યો. તે સમયે બહારગામથી પાછો ફરતો રંગીલદાસ ઘોડી ઉપરથી પડીને પોતાની જ બરછી પેટમાં વાગતાં મૃત્યુ પામ્યો.

૨. હિમરાજશાહ વર્તમાન ધરાવી સત્સંગી થયા. (૧૬/૪૫)

જ. આખા શરીરમાં કોઈપણ જગ્યાએ ગોપાળાનંદ સ્વામીની નાડી હિમરાજ શાહના હાથમાં ન આવતાં તેમને થયું કે વલ્લભ સ્વામી જેવા તો આ સ્વામી છે તો તેમના ગુરુ સ્વામિનારાયણ તો ભગવાન જ હોવા જોઈએ. અને પોતે સ્વામીનાં ચરણોમાં મસ્તક ઝુકાવી મનમાં દૃઢ નિશ્ચય કરી વર્તમાન ધરાવી સત્સંગી થયા.

૩. કુશળકુંવરબાના અંતરમાં અપાર શાંતિ થઈ. (૨૩/૭૨)

૪. કુશળકુંવરબા પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામીના પગ ધોવા ગયાં. ત્યારે સ્વામી એકદમ દૂર ખસી ગયા. ત્યારે રાણીને ખબર પડી કે આ સંત તો સ્ત્રી-ધનના ત્યાગી છે. તેથી રાણીને તેમનો અપાર મહિમા સમજાયો અને તેમના અંતરમાં અપાર શાંતિ થઈ.

પ્ર.૩ ‘સ્વરૂપાનંદ સ્વામી’ (૨૬/૮૨-૮૪) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

શ્રીજીમહારાજની સંત મંડળીમાં ઉત્તર હિંદુસ્તાનના એક પ્રભાવશાળી સંત હતા. પશ્ચિમ દેશમાં જીવનમુક્તા પ્રગટ થયેલ છે. એવું સાંભળીને તેમને અંતરમાં ખૂબ શાંતિ થઈ. ગુજરાતમાં આવી શ્રીજીમહારાજને મળ્યા. દીક્ષા લઈ ‘સ્વરૂપાનંદ સ્વામી’ નામ ધારણ કરીને રહ્યા. માંગરોળમાં શ્રીજીમહારાજે તેમને સમાધિ કરાવી. અક્ષરધામમાં દિવ્ય સિંહાસન પર અનંત કોટી મુક્તોથી વીંટળાયેલા શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થતાં જ નિશ્ચય થયો કે ‘શ્રીજીમહારાજ સર્વોપરી છે. સર્વ અવતારના અવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ છે.’ આવો નિશ્ચય થયા બાદ તેમણે દેહનો અનાદર, આત્મનિષ્ઠા, પંચ વિષયમાં વૈરાગ્ય વગેરે ગુણો કેળવ્યા હતા. મંદવાડમાં શ્રીજીમહારાજ પૂછે છે ‘દુઃખ બહુ થયું ? ત્યારે સ્વામી કહે : ‘મહારાજ ! ટટ્ટુ દૂબળા હૈ, અસવાર તાજા હૈ.’ તેઓ દેહભાવથી પર વર્તતા હતા. એકવાર સ્વામી ગામડે ફરીને આવ્યા. મહારાજે પૂછ્યું : ‘દેશમાં મનુષ્ય કેવા છે ?’ ત્યારે સ્વામી કહે ‘મનુષ્ય તો લીંબડી કે નીચે દેખા હૈ બીજે તો મનુષ્ય નહિ હૈ.’ બીજા સંતો સમજ્યા નહિ ને પૂછ્યું કે ‘મનુષ્ય દેખ્યા નહિ તો કલ્યાણ કોનાં કર્યા ? ત્યારે મહારાજે કહ્યું : ‘બીજા તો નિયમ ધરાવીને, વર્તમાન પળાવીને કલ્યાણ કરે. જ્યારે સ્વરૂપાનંદ સ્વામીને દર્શને કરીને કલ્યાણ થાય છે.’ તેમણે એક વખત મહારાજને પ્રશ્ન કર્યો કે ‘આજ સત્સંગીકા કેસા કલ્યાણ હોતા હૈ ?’ ત્યારે મહારાજે કહ્યું : ‘જૈસા બડા બડા અવતારોંકા કલ્યાણ હોતા હૈ, વૈસા સત્સંગીકા કલ્યાણ હોતા હૈ.’ - ‘તબ તો બહોત બડા કલ્યાણ હોતા હૈ.’ એવી સર્વોપરીપણાની દૃઢ નિષ્ઠાવાળા તે હતા. શ્રીજીમહારાજ સર્વોપરીપણાની વાતો તેમની પાસે કરતા કદી અચકાતા નહિ. શ્રીજીમહારાજે તેમને નરકના કુંડ ખાલી કરવા માટે મોકલ્યા. સ્વામીને નરકના કુંડોમાં રહેલ જીવોની દયા આવી. ‘સ્વામિનારાયણ’ ધૂન શરૂ કરી. આ શબ્દને પ્રતાપે જ સર્વજીવો ચતુર્ભુજ દેહ ધરી ભૂમાપુરુષના લોકમાં ગયા. સત્સંગ પ્રચાર માટે જગન્નાથપુરી ગયા ત્યાં એક બ્રાહ્મણના કલ્યાંતથી તેના મરેલા પુત્રને મહારાજના પ્રતાપથી સજીવન કર્યો અને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા. સ્વરૂપાનંદ સ્વામી મહારાજની મૂર્તિ અખંડ દેખતા. ત્રણ દેહ અને ત્રણ અવસ્થાથી પર વર્તતા. મંદવાડ આવ્યો. અશાંતિ વર્તાવા લાગી. મહારાજે પર્વતભાઈ પાસે મોકલ્યા. ત્યાં તેમને વાતો કરીને પાછા આવ્યા પણ શાંતિ ન થઈ. મહારાજે કહ્યું ‘તમને વાતો કરવા નહિ વાતો સાંભળવા મોકલ્યા હતા.’ તેથી નિર્માનીપણે પર્વતભાઈ પાસે ગયા. પર્વતભાઈએ તેમને દાદાખાયરના નળિયાનું ધ્યાન કરવા કહ્યું પછી તેમને ભૂલ સમજાઈ કે અખંડ મહારાજની મૂર્તિને દેખતા તેથી પ્રગટ મૂર્તિનાં દર્શન-સ્પર્શની જે ખેંચ રહેલી જોઈએ તે રહેતી નહોતી. કારણ, મૂર્તિ અખંડ દેખતા હોય તો પણ પ્રગટ ભગવાનની જે નવ પ્રકારની ભક્તિ કરવી અને તેનાં લીલા ચરિત્રોનું ગાન કરવું એ જ્ઞાનનું ને અખંડ મૂર્તિ દેખ્યાનું ફળ છે. આ વાત અંતરમાં ધારી ત્યારે તેમને શાંતિ થઈ.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. દાસનું લક્ષણ શું ? (૧૮/૫૪)

૪. દાસનું લક્ષણ, ‘કહે તેમ કરે.’

૨. મોટાં રામભાઈ કયા ગામના અને કોનાં દીકરી હતા ? (૮/૧૮)

૪. મોટાં રામભાઈ જેતપુર ગામના જીવા જોષીનાં દીકરી હતાં.

૩. શ્રીજીમહારાજે સૌ પ્રથમ ક્યાં મંદિર બાંધ્યું ? (૧૦/૨૦)

૪. શ્રીજીમહારાજે સૌ પ્રથમ મંદિર અમદાવાદમાં બાંધ્યું.

૪. શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે ધર્મ કોને કહેવાય ? (૨૭/૮૫)

૪. શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે ‘શ્રુતિ અને સ્મૃતિ તેણે પ્રતિપાદન કર્યો એવો જે સદાચાર તે ધર્મ કહેવાય.

૫. ગૃહસ્થ સત્સંગીઓનાં પાંચ વર્તમાન લખો. (૨૧/૬૭)

૪. ‘દારૂ, માંસ, ચોરી, વ્યભિચાર તથા વટલવું-વટલાવવું નહિ’ તે ગૃહસ્થના પંચવર્તમાન છે.

પ્ર.૫ ‘વચનામૃત ગઢડા પ્રથમ ટનું’ (૧૭/૪૮-૪૯) - નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

વચનામૃત : ગઢડા પ્રથમ પ્રકરણ - ૮ : ‘ઈંદ્રિયોની ક્રિયાને ભગવાન અને સંતની સેવામાં રાખ્યાનું .....’

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા શ્રીહરિએ મનુષ્યમાત્રને બુદ્ધિ, ઈંદ્રિયો, મન વગેરે સર્જી આપ્યાં છે તે નિયમમાં રહીને વિષય ભોગવવા તથા પોતાના જીવના કલ્યાણને માટે એવું શ્રીમદ્ ભાગવતમાં વ્યાસજીએ કહ્યું છે. ‘નાક, કાન, આંખ વગેરે ઈંદ્રિયો જો ભગવાનની સેવામાં જોડી દઈએ તો આપણું અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે.’ આંખે કરીને ભગવાન તથા સંતનાં દર્શન કરવાં, કાને કરીને ભગવદ્વાર્તા જ સાંભળવી, જિહ્વાએ કરીને ભગવાન અને સંતના ગુણ ગાવા અને એમને ધરાવેલો પ્રસાદ જ જમવો. નાકે કરીને એમને ચઢ્યાં એવાં જે પુષ્પોની સુગંધ લેવી અને ત્વચાએ કરીને ભગવાન અને સંતનો જ સ્પર્શ કરવો. એમ ઈંદ્રિયોની દરેક ક્રિયા ભગવાન સંબંધી જ કરવી. તેથી અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે અને ભગવાન અને સંતની અખંડ સ્મૃતિ થાય છે. પરંતુ મોક્ષ માર્ગમાં જે

વિધ્નરૂપ છે. તેનો પણ વિચાર કરવો જરૂરી છે. સર્વ દુઃખનું મૂળ અહં-મમત્વ કહેતાં, હું અને મારું છે. દેહને વિષે 'હું' પણાનો ભાવ અને દેહના સંબંધીને વિષે 'મારા' પણાનો ભાવ આપણને પરમાત્માથી દૂર લઈ જાય છે. હું અને મારું એ જ માયા છે. તે દૂર કરવા માટે શ્રીજીમહારાજે આ વચનામૃતમાં ઉપાય બતાવ્યો છે કે નિયમમાં રહીને વિષય ભોગવવા. નદી જ્યાં સુધી બે કિનારાની મર્યાદામાં રહે છે, ત્યાં સુધી સર્વને સુખ આપે છે. પણ નદીમાં જ્યારે પૂર આવે છે અને બે કાંઠાની મર્યાદા બહાર તે જાય છે ત્યારે સર્વને દુઃખરૂપ થઈ જાય છે. તેવી રીતે જો શાસ્ત્રની મર્યાદા તોડીને વિષય ભોગવીએ તો પોતાને તો અધોગતિરૂપ નુકસાન થાય છે, પણ બીજાને પણ નુકસાન થાય છે. નિયમમાં યથાર્થ રહેવાય અને અહંમમત્વની નિવૃત્તિ થાય તે માટે સાધુનો સંગ રાખવો. સાચા સાધુનો સમાગમ અને સેવા એ જ જીવને મોક્ષમાર્ગમાં વૃદ્ધિ પામવાનો એકમાત્ર ઉપાય છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે કે કુસંગનો ત્યાગ કરવો. સાધુનો સમાગમ જેમ આવશ્યક છે તેવી જ રીતે કુસંગનો ત્યાગ પણ અત્યંત જરૂરી છે. જેમ અગ્નિનો એક જ તણખો દાડના ઢગલાનો નાશ કરી નાખે છે. તેવી જ રીતે ગમે તેટલો સત્સંગ કર્યો હોય પણ થોડો કુસંગ લાગી જાય તો સત્સંગ નિષ્ફળ જાય છે. માટે કુસંગથી દૂર રહી જ્યારે ભગવાનના ભક્ત એવા જે પરમ એકાંતિક સંત તેનો મન, કર્મ વચને જીવ સમાગમ કરે છે ત્યારે તેના અહંમમત્વના ભાવ દૂર થાય છે અને ભગવાનને વિષે તેને અસાધારણ પ્રીતિ થાય છે. અખંડ ભગવાનના સુખના આનંદનો તેને અનુભવ થાય છે. વળી, ભગવાન વિના અન્ય પદાર્થને વિષે વૈરાગ્ય પણ ઉત્પન્ન થાય છે. તેને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્ત વિના જગતમાં બધું જ ખોટું જણાય છે.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક અડધા સાચા હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. પીરસે લાડુ રે, જલેબી ઘનશ્યામ, જણસ જમ્યાની રે, લઈ લઈ તેનાં નામ.
ફરે પંગતમાં રે, વારંવાર મહારાજ, સંત હરિજનને રે પીરસવાને કાજ. (૨૦/૬૧)
૨. હેડે હાર ગુલાબી ફોરે, ચિત્ત મારું રોકી રાખ્યું તોરે, ગજરા કાજુ બાજુ મન મારે ભાવતા રે... રૂડા
કનક છડી સુંદર કર લઈને, ગજગતિ ચાલો હળવા રહીને. ચિત્તડું ચોરી મીઠું મીઠું ગાવતા રે ... (૨૪/૭૫)
૩. શરણાગતપાપપર્વતં ગણયિત્વા ન તદીયસદ્ગુણમ્। અણુમપ્યતુલં હિ મન્યતે સહજાનન્દગુરં, ભજે સદા॥ (૧૧/૩૨)
૪. ગુજરાતી ભાષાંતર : અન્ય સ્થળોએ જે પાપ કર્યું હોય તે તીર્થમાં જઈને સ્નાન, પૂજા કે પ્રાયશ્ચિત્ત કરીને નાશ કરી શકાય છે, પરંતુ તીર્થમાં જઈને જે પાપ કરે છે તે તો વજ્રલેપ થાય છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે કે અન્ય સ્થળને વિષે જે પાપ કર્યા હોય તે સંતને સંગે કરીને જાય છે અને સંતને વિષે જે પાપ કરે છે તે તો વજ્રલેપ થાય છે અર્થાત્ સંતના અનુગ્રહ વિના બીજા કોઈ સાધને કરીને ટળતાં નથી. (૨૮/૮૭-૮૮)

(વિભાગ - ૨ : પ્રાગજી ભક્ત, અગિયારમી આવૃત્તિ - એપ્રિલ, ૨૦૧૧)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “એ તો જે મરણિયો થાય અને દેહ-ઈન્દ્રિયોના ચૂરેચૂરા કરી અમારી પાસે રહે તેને મળે.” (૪/૭-૮)
⇒ સ્વામી - પ્રાગજી ભક્તને
⇒ સ્વામીએ કહ્યું : ‘હેયામાં જ્ઞાન તો ઘણું ભર્યું છે પણ કોઈ ઝીલનાર પાત્ર નથી. ત્યારે ભગતજી તે જ્ઞાનની માગણી કરે છે. ત્યારે સ્વામી કહે છે.
૨. “હું તો પથરા ઊંચકાવીશ ને ભગવાન આપીશ.” (૭/૧૫)
⇒ સ્વામી - માના ભગતને
⇒ માના ભગતે સ્વામીને કહ્યું : ‘આ બીયારો પ્રાગજી સંસાર છોડીને ધ્યાન શીખવા આવ્યો છે. ત્યારે તમે તો તેની પાસે પથરા ઉપડાવી હદ ઉપરાંતની સેવા જ કરાવો છો.’ ત્યારે સ્વામી કહે છે.
૩. “આપે એને સેવાનું ફળ આપ્યું.” (૯/૧૭-૧૮)
⇒ અભેસિંહ બાપુ - સ્વામીને
⇒ સ્વામીએ દરબારને કહ્યું : ‘આ દરજીના છોકરાએ યોગીઓને દુર્લભ એવો યોગ સિદ્ધ કર્યો છે. મન, ઈન્દ્રિયોને વશ કરીને ત્રણેય અવસ્થામાં અખંડ ભજન કરે છે.’ ત્યારે અભેસિંહ બાપુ કહે છે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. પવિત્રાનંદ સ્વામીએ પ્રાગજી ભક્તનું સીધું લઈ લેવાની હા પાડી. (૧૫/૨૯)
૪. સ્વામી આચાર્ય મહારાજ સાથે મહુવા પધાર્યા ત્યારે પ્રાગજી ભક્તે સંતોની રસોઈ માટે ચોખ્ખું સીધું તૈયાર રાખેલું. બીજું તૈયાર આવેલું સીધું ચોખ્ખું ન હતું અને રસોઈનું મોડું થતું હતું. તેથી પવિત્રાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : પ્રાગજી વિમુખ છે પણ એના દાળ ચોખા ક્યાં વિમુખ છે ? માટે એનું સીધું લઈ લો.

૨. કમા શેઠે પ્રાગજી ભક્તની માફી માગી ધોતિયું ઓઢાડ્યું. (૧૨/૨૪)
૪. ઊનાના કમા શેઠને પ્રાગજી ભક્તે સ્વામીનો મહિમા કહ્યો. તે શેઠે ઉશ્કેરાઈને પ્રાગજી ભક્તને ધોલ મારી દીધી. તે જ રાત્રે સ્વપ્નમાં મહારાજે શેઠને દર્શન દઈને કહ્યું : 'પ્રાગજી ભગતની માફી માગો.' તેથી શેઠે સવારે સભામાં આવીને પ્રાગજી ભક્તને દંડવત્ કરી માફી માગી અને પગે લાગીને ધોતિયું ઓઢાડ્યું.'
૩. ખાનદેશી હરિભક્તો ભગતજીનો સમાગમ કરવા મહુવા જવા લાગ્યા. (૨૨/૪૧)
૪. ખાનદેશમાં વિજ્ઞાનદાસજી દ્વારા ઘણો સમાસ થયો. કેટલાક હરિભક્તોને સમાધિમાં શ્રીજીમહારાજ સાથે ભગતજીનાં પણ દર્શન થયાં. એક બાઈ હરિભક્તને ભગતજીનાં દર્શનથી ભૂત નીકળી ગયું. ભગતજીનો તેનામાં પ્રવેશ થયો. તે પણ ભગતજીની માફક સર્વે ચેષ્ટા કરે ને સૌને સુખ આપે. આમ ખાનદેશમાં ભગતજીનો બહુ મહિમા વધ્યો. આથી ખાનદેશી હરિભક્તો ભગતજીનો સમાગમ કરવા મહુવા જવા લાગ્યા.

પ્ર.૯ 'ઉપાધિની શરૂઆત' (૧૩/૨૫-૨૭) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

(૧) જૂનાગઢના સમૈયા ઉપર વરતાલથી આચાર્ય મહારાજ, શુક સ્વામી તથા પવિત્રાનંદ સ્વામી વગેરે સદ્ગુરુઓ પધાર્યા હતા. આ સમૈયામાં પ્રાગજી ભક્ત હરિભક્તોને વાતો કરી સમાસ કરાવતા. મોડી રાત સુધી જ્ઞાનગોષ્ઠિ ચાલતી. આ ગોષ્ઠિ પવિત્રાનંદ સ્વામીના આસન પાસે થતી હતી. તેમાં અક્ષરના મહિમાની વાતો પણ થતી. તે સાંભળીને પવિત્રાનંદ સ્વામી ખિજાયા. એટલે પ્રાગજી ભક્તે એમની નજીક જઈને કહ્યું : 'ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષર છે તે સમજ્યા વગર છૂટકો જ નથી.' ત્યારે પવિત્રાનંદ સ્વામીએ કહ્યું 'તું મને સમજાવનાર કોણ ? તું બહુ છક્યો છે પણ હું તને વિમુખ કરીશ. ત્યારે પ્રાગજી ભક્તે કહ્યું : 'સ્વામી! હવે તો શ્રીજીમહારાજ પણ મને વિમુખ કરવા ધારે તોય બની શકે નહિ. પારસથી થયેલું સોનું, પારસથી પણ કદી પાછું લોહું બની શકતું નથી.' એટલામાં ત્યાં સ્વામી પધાર્યા ને પ્રાગજી ભક્ત પાસે પવિત્રાનંદ સ્વામીની માફી મંગાવી, એમને શાંત કર્યા. પણ અકળાયેલા પવિત્રાનંદ સ્વામી બોલવા લાગ્યા કે 'મારે એનું મોઢું જોવું નથી.' આમ ઉપાધિની શરૂઆત થઈ. (૨) ઉપલેટામાં હરિભક્તોએ સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછ્યો 'આપ નહિ હો તો અમારી શી ગતિ થશે ? પછી એકાંતિક ધર્મ કોણ સિદ્ધ કરાવશે? કોને આધારે રહેશે? ત્યારે સ્વામીએ તુંબડામાં દાડમ પકવી, કચેરીમાં રાજાને તુંબડાં ભેટ ધર્યાનું દૃષ્ટાંત આપી સમજાવ્યું તુંબડા જેવા નજીવા પાત્રમાં એકાંતિક ધર્મના ધારક, એકાંતિક પુરુષ તૈયાર કર્યા છે. પણ એ વારસદાર જેનાં બહુ જન્મનાં પુણ્ય હશે તેને જ ઓળખાશે. એમ પ્રાગજી ભક્તે મહિમાની વાતો કરી. (૩) વંથળી જતાં સ્વામીશ્રીએ એક પાર્ષદને કહ્યું : પ્રાગજી બીચારો થાકી ગયો હશે, તેને બોલાવો. ગાડીમાં બેસાડીએ. ત્યારે પ્રાગજી ભક્તે કહ્યું : 'સ્વામીની ગોદડીમાંથી અનંત સૂર્યનું તેજ નીકળે છે. તે મારાથી પાસે અવાતું નથી.' આ પ્રસંગથી સ્વામીએ સૌને પ્રાગજી ભક્તની સ્થિતિનું દર્શન કરાવ્યું. (૪) પ્રાગજી ભક્તના પ્રસંગથી મહુવાના હરિભક્તોને સ્વામીના સ્વરૂપનો અત્યંત મહિમા સમજાયો હતો. એક વાર સભામંડપમાં સૌ હરિભક્તો સાથે સ્વામી ખાખરાના પાનના દડિયા બનાવતા હતા. ત્યારે ફૂલચંદભાઈએ સ્વામીને પૂછ્યું : સ્વામી ! આ ટાણે અક્ષરધામ શું કરતું હશે ? એટલે સ્વામી બોલ્યા : 'તમારી ભેગા ખાખરાના પાનના દડિયા બનાવે છે.' એમ સ્વમુખે પોતાના સ્વરૂપની વાતો કરી. (નોંધ : પહેલો પ્રસંગ ફરજિયાત છે. બે, ત્રણ અને ચારમાંથી કોઈપણ એક પ્રસંગ લખ્યો હોવો જોઈએ એટલે કે બે પ્રસંગ હોવા જરૂરી છે.)

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. ખરું જ્ઞાન થયું ક્યારે કહેવાય ? (૨૬/૪૯-૫૦)
૪. જેમ તલવાર ને મ્યાન નોખાં ખખડે, તેમ દેહ ને આત્મા નોખાં જણાય ત્યારે ખરું જ્ઞાન થયું કહેવાય.
૨. ચૂનો બનાવવા કોઈ તૈયાર કેમ ન થયું ? (૬/૧૧)
૪. સૌને હાથ-પગ ફાટવાની અને આંધળા થઈ જવાની બીક લાગતી હોવાથી ચૂનો બનાવવા કોઈ તૈયાર ન થયું.
૩. રાવસાહેબના જમાદારે સંતોને શું કહ્યું ? (૧૮/૩૬)
૪. તમો તો ખુદાના ફકીર છો ને આ તો સાક્ષાત્ ખુદા હોવાથી તમોને લાકડિયો મારે, જુતિયાં મારે તો પણ તમારે એની કેડે ફરવું.
૪. ભગતજીએ આત્મસત્તારૂપ થવા માટે પવિત્રાનંદ સ્વામીને કયો ઉપાય બતાવ્યો ? (૧૭/૩૩)
૪. આત્મસત્તારૂપ થવા માટે અનાદિ બ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જેવા પ્રગટ સંતમાં અખંડ પ્રીતિ કરવાનો ઉપાય બતાવ્યો.
૫. પ્રાગજી ભક્તે શું વેચીને સંતોને રસોઈ આપી ? (૧/૩)
૪. પ્રાગજી ભક્તે ઘરમાંથી માતાના સાળુનો (શેલું) કિંમતી પાલવ વેચીને સંતોને રસોઈ આપી.

પ્ર.૧૧ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૪ (૨૪/૪૪)

૨. ૨, ૪ (૧૪/૨૭)

૩. ૧, ૨, ૩ (૨૬/૫૦)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. અક્ષરધામની કૂચી પ્રાગજીને આપી છે : દેહધારીઓ પ્રાગજી ભક્તને સમાજની એક ઊતરતી જાતિના જોતા હતા, જ્યારે ભક્તો એમને સાક્ષાત્ ભગવત્સ્વરૂપ દેખતા હતા. (૧૧/૨૩)
૨. સત્સંગમાં સ્વીકૃતિ : ભગતજીને વિષે અસાધારણ હેત, તેથી બેચર ભગતે માન મૂકીને કોઠારીની માફી માગી. પછી ભગતજીએ કોઠારીને ભલામણ કરી, તેથી ગોરધનભાઈની પ્રેરણાથી આચાર્ય મહારાજ પાસે બેચર ભગતને દીક્ષા અપાવી મહાપુરુષદાસ નામ પાડ્યું. (૧૭/૩૩)
૩. સાધુનો કસબ : એક વખત સાંખડાવદરના બીડમાં જતાં રસ્તામાં માળિયા ગામે સ્વામી પધાર્યા. અહીં મંદિરના આંબાવાડિયામાં ઉતારો કર્યો. (૮/૧૫)
૪. વનવાસમાંથી મુક્તિ : વરતાલ આવી સંતોએ મંદિર બહાર, દરવાજા સામેની હવેલીમાં ઉતારો કર્યો. આચાર્ય મહારાજનો મેળાપ થયો. એમણે ભગવાં વસ્ત્રો પહેરવાની આજ્ઞા કરી. (૨૨/૪૧)
૫. ઐશ્વર્ય દર્શન : મહુવામાં કોલેરાનો રોગચાળો ફેલાયો. તેમાં વિઠ્ઠલભાઈના દીકરાની વહુને પણ કોલેરા થયો. ભગતજી પાસે કોઈ કોલેરાના દર્દી સાજા થવા માટે પ્રાર્થના કરતા ત્યારે ભગતજી તેમને હનુમાનજીને તેલ ચઢાવવાનું કહેતા. (૨૮/૫૮)
૬. ભગતજીનું આકર્ષણ : આ જોઈને એક લુહાણો હરિભક્ત કોઈની ચડવણીથી એકદમ તે હરિભક્તોને જેમ તેમ બોલવા લાગ્યો. ત્યાં એક બ્રાહ્મણ દેખી હરિભક્ત આવ્યો. તેણે તો ભગતજીને એક ધોલ મારી દીધી. (૨૫/૪૮)

